

ბიორგი მარგიშვილი

არქიტექტურისა და დიზაინის სტუდია „სამი“

ნოეს კიდობნის აგებულების შესახებ (მოსაზრება)

ნოეს კიდობნის აგებულების შესახებ მრავალი მოსაზრება არსებობს. დავა და ეჭვები ძირითადად ძველი აღთქმის ტექსტებში (შესაქმისად, თავი 6; მუხლები 14, 15, 16) აღწერილი მისი ზომებიდან გამომდინარეა ხოლმე. ამჯერად აღწერილობებზე დაყრდნობით, მისი ფორმის სწორად წარმოდგენა და წარმოსახვა გვაინტერესებს.

ჩვენს კვლევას 2016 წელს ალექსეი (ელიაჰუ) ფუდიტსკის მიერ გამოქვეყნებულმა ნოეს კიდობნის აღწერილობის ახალმა გარემოებამ უბიძგა. იგი ლეონ ლევის სახელობის მკვლარი ზღვის გრაგნილების ციფრული ბიბლიოთეკის ოთხწლიანი შრომის შედეგებს ეყრდნობა¹, კერძოდ: კიდობნის აღწერილობაში მისი სიმაღლის აღმნიშვნელად გამოყენებულია სიტყვა „ნე’ესეფეტ“, რაც „შეკრებილს/თავმოყრილს“ ნიშნავს. ფუდიტსკი მიიჩნევს, რომ ეს ტერმინი კიდობნის გადახურვის კოჭების ერთად თავმოყრას აღნიშნავს და რომ ნოეს კიდობანს პირამიდული (კონუსისებრი) ფორმა ჰქონდა. ავტორი ასევე შენიშნავს, რომ ძვ.წ. III საუკუნის „სეპტუაგინტიში“, რომელიც ძველი აღთქმის ებრაული ტექსტის უძველეს ბერძნულ თარგმანს წარმოადგენს, იმავე პასაჟში გამოყენებულ ბერძნულ სიტყვას მსგავსი მნიშვნელობა აქვს²; ის ასევე იმორჩებს შუა საუკუნეების ებრაელ ფილოსოფოსს და თორას ცნობილ შემსწავლელს, მაიმონიდს, რომლის მიხედვითაც, კიდობნის გადახურვა ერთ წერტილში იყრიდა თავს. „შესაქმეში“ ასეა აღწერილი:

6.14. იქმენ უუე თავისა შენისა კიდობანი ძელთაგან ოთხკედლედათა. ბუდეებად ჰქმნა კიდობანი და მოჰკირო იგი შინადათ და გარეთ კირითა.

6.15. და ესრეთ ქმნა კიდობანი: სამასი წყრთა სიგრძე კიდობნისა და ერგასისა წყრთა სივრცე და ოც და ათი წყრთა სიმაღლე მისი.

6.16. შეკრებულ-ჰყო კიდობანი და წყრთულად შეასრულო იგი ზედა კერძო. ხოლო კარი კიდობნისა ჰქმნე იგურდივ ქუნად. საყოფელად ორ სართულებად და სამ სართულებად ჰყო იგი.

ძველი აღთქმის აღწერილობების მიხედვით, კიდობნის ზომები წყრთებშია მოცემული – 300 (სიგრძე) X 50 (სიგანე) X 30 (სიმაღლე). წყრთის ზომა მეტრულ სისტემაში მერყეობს 45.72 მმ-დან („ბიბლიური“) 50.2 მმ-მდე. შესაბამისად, კიდობანის ზომები მეტრულ სისტემაში გამოდის 137.4 X 22.9 X 13.7.

ამრიგად: ებრაულ, ბერძნულ და ქართულ წყაროებში ნოეს კიდობნის აღწერილობები ერთმანეთის მსგავსია.

ჩვენთვის აქამდე ცნობილი და გავრცელებული მისი სურათ-ხატები შუა საუკუნეებისა და ზემოთ მოყვანილ აღწერილობას იშვიათად ემთხვევა (სურ. 1, 2, 3). უმეტესად კიდობანს გემის მსგავს ნაგებობად წარმოგვიდგენენ, რომელსაც გემბანზე ხისავე, ორფერდასახურავიანი ნაგებობა ადგას (სურ. 4, 5, 6). ბუნებრივია, რომ რელიგიურ ხატებაში სიმბოლურობას, დოკუმენტურთან შედარებით, მეტი მნიშვნელობა ენიჭება, თუმცა აღწერილობასა და გამოსახულებებს შორის განსხვავებები, როგორც ზომებში, ასევე ფორმაში, მაინც თვალში საცემია...

ზემოთ მოყვანილ აღწერილობებზე დაყრდნობით: ნოემ ღვთის კარნახით (მითითებით), ხის ოთხკუთხა ძელებით ააგო 137.4 X 22.9 X 13.7 (მეტრებში) ზომის, 2-3 სართულიანი კიდობანი, ბუდეებად შეკრა, ზემო მხარეში შეავიწროვა, ძელებს თავი მოუყარა 1 წყრთამდე (0.5 მ.) ზომაში, ხოლო შესასვლელი კარი გვერდით დაუტანა.

¹ ალექსეი (ელიაჰუ) ფუდიტსკის მიერ წაკითხული ტექსტის შესახებ იხ. <https://aleteia.org/2016/07/05/was-noahs-ark-shaped-like-a-pyramid/>; <https://www.haaretz.com/israelnews/premium-tech-reveals-dead-sea-scrolls-secrets-1.5402562>; <https://ahotcupofjoe.net/2016/07/the-noahs-ark-pyramid/>; <https://www.ancient-origins.net/news-history-archaeology/dead-seas-scrolls-reveal-noahs-ark-was-shaped-pyramid-006204>

² სეპტუაგინტი, შესაქმე 6.16- Γένεσις 6.16. ἐπισυνάγων ποιήσεις τὴν κιβωτὸν καὶ εἰς πῆχυν συντελέσεις αὐτὴν ἄνωθεν τὴν δὲ θύραν τῆς κιβωτοῦ ποιήσεις ἐκπλαγίαν κατάγια δνώροφα καὶ τριάροφα ποιήσεις αὐτὴν (იხგლისური თარგმანი – Thou shalt narrow the ark in making it, and in a cubit above thou shalt finish it, and the door of the ark thou shalt make on the side; with lower, second, and third stories thou shalt make it.)

ძნელია წვრილმანი აღწერილობის გარეშე კილობნის მთლიანი აღნაგობის წარმოდგენა, მით უფრო სანაოსნო ისტორიული ანალოგების არარსებობის გამო. თუმცა საყურადღებოა, რომ ზემოთ შევიწროებული ხის გადახურვის კონსტრუქციის ანალოგებს და ნაირსახეობებს, რომლებსაც ჩვენში გვირგვინს ვუწოდებთ, ნოეს შთომომავლები ჰამირიდან დაწყებული, საქართველოს და კავკასიის ჩათვლით, იბერიის ნახევარკუნძულით დამთავრებული, დღემდე იყენებენ (სურ. 7, 8, 9).

განსხვავდება გვირგვინის ფორმა და სიმაღლე. თავად გვირგვინის ყრდნობაც სხვადასხვაგვარია (2, 3, 4 დედაბოძე, კედლებზე, კედლის გასწვრივ ხის პილონებზე და სხვა). ამჯერად მაგალითებად საქართველოში (კავკასიაში) გავრცელებულ გვირგვინოვანი სახის საცხოვრებლებს დავყრდნობით, რადგან ჩვენი დაკვირვებით, ისინი უშუალოდ „ეხმინება“ კილობნის აღნაგობას.

ამ ტიპის საცხოვრებლების გვირგვინი უმაღლეს ნაწილში ერდოთი (ლიობით) მთავრდება, საიდანაც დარბაზში სინათლე ჩაედინება, კვამლი გაიწოვება და ჰაერი ცირკულირებს. რიგ სახლებში ჩასასვლელი ერდოდან იყო. ერდო ლოცვის აღსავლენად, ციურ მნათობებზე დაკვირვებისათვის და მათზე მკითხაობისთვისაც, სადღესასწაულო (საახალწლო) მეკვლისთვის ძღვენის მისართმევად გამოიყენებოდა. ლიობის სიგრძე-სიგანე, გავრცელების მთელ არეალში, მეტ-ნაკლებად 1 წყრთის ტოლია. ერდოს უმეტესად ჩამეტიც ჰქონდა (სურ.10).

საყურადღებოა, რომ, როგორც წესი, დარბაზს, ერდოს გარდა, განათება-განიავებისთვის სხვა ლიობი (გარდა კარისა) არ აქვს; შინაური ცხოველები და ფრინველებიც ადამიანებთან თანაცხოვრობ(დნ)ენ; გვირგვინის საყრდენ სვეტებს (დედაბოძებს) საყრალური მნიშვნელობა და სახელები აქვს³; დედაბოძებიან დარბაზებში გვირგვინის დაყრდნობა თავზეებზე ხდება, დედაბოძსა და კედელს შორის მონაკვეთის შუაწელზე (ეს, ერთი შეხედვით, არაპრაგმატულია, რადგან უფრო მძლავრი თავზე სჭირდება, ვიდრე გვირგვინის კედლებზე ყრდნობის შემთხვევაში. თუმცა ეს ხერხი ამავდროულად, დარბაზის ფართობის გაზრდის საშუალებას იძლევა). აღსანიშნავია, რომ მესხური დარბაზოვანი საცხოვრებელი შედგებოდა, დანიშნულების მიხედვით, ურთიერთდაკავშირებული საცხოვრებელი და სამეურნეო სათავსებისგან, რომლებიც ერთიან, რთულ და გამართულ სისტემას ქმნიდა. გარე სამყაროსთან, ხშირ შემთხვევებში, მათ ერთი კარი აკავშირებდა (სურ. 10, 11), ხოლო სათავსების (არა ყველასი, დანიშნულების მიხედვით) განიავება-განათება უმთავრესად, გვირგვინის ან კამარის საშუალებით ხდებოდა (სურ. 12, 13, 14).

საყურადღებოა ტრადიცია, რომელიც ბოლო ხანებამდე შენარჩუნებული იყო საქართველოში და კავკასიაში, სადაც გვირგვინიანი საცხოვრებელი არსებობდა – როდესაც სახლეული (ოჯახი) საცხოვრებელ ადგილს იცვლიდა, გარკვეული რიტუალების/ლოცვების შესრულების შემდეგ, სახლს ნაწილობრივ შლიდა და ახალ საცხოვრებელ ადგილზე დედაბოძი (ხშირად თავზე და გვირგვინიც) გადაჰქონდა⁴, რაც წინაპრების პატივისცემას და სახლეულის უწყვეტ სიძლიერეს უკავშირდებოდა.

გადმოცემით, წარღვნის დაწყებამდე „...დაჰმა უფალმან ღმერთმან გარეგანით მისა კილობანი...“ (შესაქმე, 7.17). ვინაიდან ნოე და მისი თანამგზავრები ღვთის განგებას იყენენ მინდობილნი, მათთვის კილობნის მედეგობა და წყლის შეღწევისგან დაცვა უნდა ყოფილიყო მთავარი საზრუნავი და არა მისი სვლა-გეზი. ჩვენი დაკვირვებით, გვირგვინიან-ერდოიან ნაგებობას, ნოეს კილობნის სტერეოტიპულ წარმოდგენებთან (ორფერდა სახურავიანი ნაგებობა გემბანზე) შედარებით, ლოგიკური უპირატესობებიც გააჩნია – ერდოში, ნაგებობის უმაღლეს წერტილში, წყლის მოხვედრის მცირე ალბათობა, განათების და განიავების საკმარისი ოდენობა, რასაც მოწმობს ათასწლოვანი საყოფაცხოვრებო გამოცდილება.

ზემოთ მოყვანილი ცნობებზე და ფაქტებზე დაყრდნობით, გთავაზობთ კილობნის ზოგად-სქემატური მოდელის ჩვენეულ წარმოდგენას (სურ. 15, 16).

ვვარაუდობთ, რომ კილობანს, დარბაზულ-ერდოიანი სახლების მსგავსად, ჭერში გვირგვინისმაგვარი ლიობი უნდა ჰქონოდა, რომელიც სვეტებზე (დედაბოძებზე) უნდა ყოფილიყო დაფუძნებული.

მიგვაჩნია, რომ გვირგვინიან-ერდოიან საცხოვრებელსა და ნოეს კილობანს შორის შთამომავლობითი, როგორც სულიერი და საყოფაცხოვრებო, ასევე კონსტრუქციული კავშირი უნდა არსებობდეს.

³ მაგ., დედაბოძი (საქართველო), ოჯახის ფუძის/ფვსვის სვეტი (დაღესტანი), უფლის/ღმერთის სვეტი (მთიანი ბადახშანი).

⁴ გვირგვინის და დედაბოძის გადატანაზე იხ. სამსონ ლეჟავა, „თრიალეთის ტრადიციული საცხოვრისი – საგულისხმო კულტურული მემკვიდრეობა“, *ძველი ხელოვნება დღეს*, 04. 2013; Аркадий Гольдштейн, «Башни в Горах», *Советский Художник*, Москва, 1977, გვ. 87-88.

GIORGI MARGISHVILI

Architecture and Design Studio „Sami“

ON DESIGN OF NOAH'S ARK (OPINION)

The study was inspired by the paper of Dr. Alexey Yuditsky, who interpreted the description of Noah's Ark from the Dead Sea Scrolls with the use of the word "ne'esefet" (gathered) to describe the height of the construction. Dr. Yuditsky interprets this text as the one describing the "ribs" (beams) of the ark that come together at the top and give the "roof" some quasi-pyramidal shape. Dr. Yuditsky also refers to "Septuagint" - a Greek word with a similar meaning used in the same paragraph, and to Maimonides, who also states that at its upper end the Ark ended in a "point."

Jewish, Greek and Georgian sources contain the similar descriptions: Noah built a 2-3 story arch with 137.4 x 22.9 x 13.7 (in meters) dimensions out of logs that were bundled in sections, narrowed it to the top to 0.5m size, and cut a door on its side. The graphic representations of the Ark, mostly medieval, rarely match the aforementioned text and show a ship-like wooden structure with a double-pitched roof.

It is difficult to imagine the structure of the Ark in its entirety. However, similar wooden structures narrowed towards the top, known as "Gvirgvini" in Georgian culture ("a dome" or "a crown") are found in different shapes or designs in the areas where Noah's descendants spread during the last thousands of years between Pamir, Caucasus (including Georgia) and all the way to the Iberian Peninsula. The difference can be found in the shape and height of the dome. Its substructure also varies (bearing on 1, 2, 3 or 4 pillars, on the walls, on wooden pylons along the wall, etc.).

As the author of the article observed the domed housing structures which is typical for Georgia/Caucasus they bear certain similarities with the structure of the Ark. Gvirgvini is topped with "Erdo" (oculus, on average approximately 0.5m wide), which lets the light and air in, and the smoke out. In some houses Erdo was used as the main entrance and had various other uses, such as for praying to the God, star observation and divination, passing gifts to the first foot. Although animals and poultry lived together with humans, typically a Darbazi dwelling had no other sources of light or air besides Erdo and the main entry door. There was a curious tradition practiced in Georgia and some areas of the Caucasus where domed houses were considered a common structure. If a family moved to a new location, it organized a special ritual/prayer, followed by disassembling of Darbazi and taking the Dedabodzi (often the main support of girder and Gvirgvini dome) with it. The ritual demonstrated respect towards the ancestors and continuous strength of the family.

As Noah and his companions depended on God's will, their main concern focused on the strength of the Ark and its protection from water penetration rather than its navigation. We believe that a domed construction with an oculus and not the stereotypical representation of the Ark with double-pitched roof would provide it with better water-tight structure since the probability of the water inflow through the highest point Erdo would be low. At the same time, Erdo would allow sufficient light and air for day-to-day life, as proved by the dwellings that lasted for thousands of years.

Based on the above information and facts the author of the article presents a schematic model of the Ark and believes that it had a dome-like roofing with oculus. Bearing on pillars and Darbazi houses carry inherited properties of Noah's Ark which are expressed not only in spiritual and domestic connections, but in structural design as well.

1. ნოეს კიდობანი, მინიატურა ვალკალადოდან, ესპანეთი, X ს.
Noah's Ark, miniature from Valkalado, Spain, 10th century

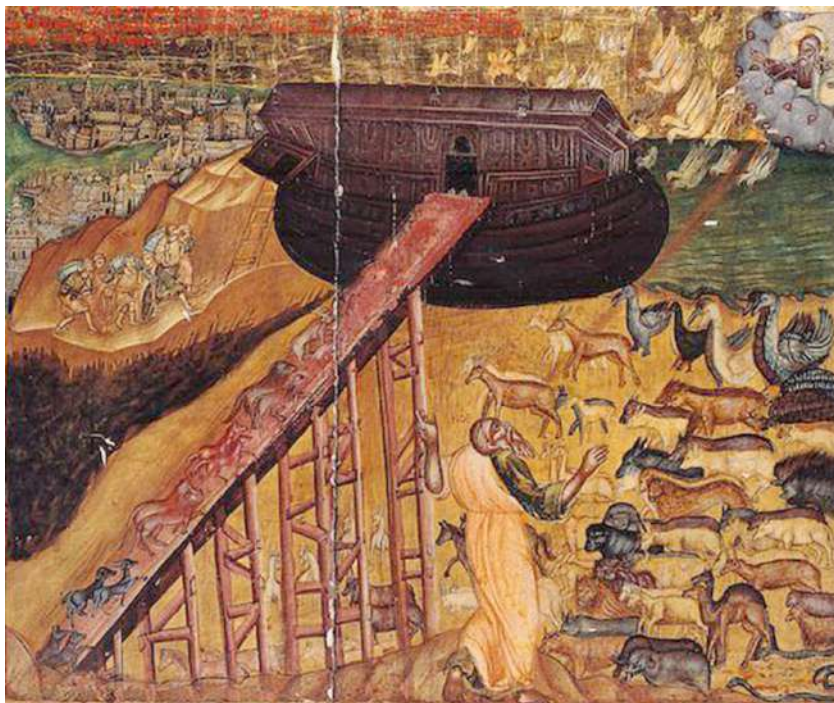

2. ნოეს კიდობანი, მინიატურა მონსიდან, ბელგია, XV ს.
Noah's Ark, miniature from Mons, Belgium, 15th century

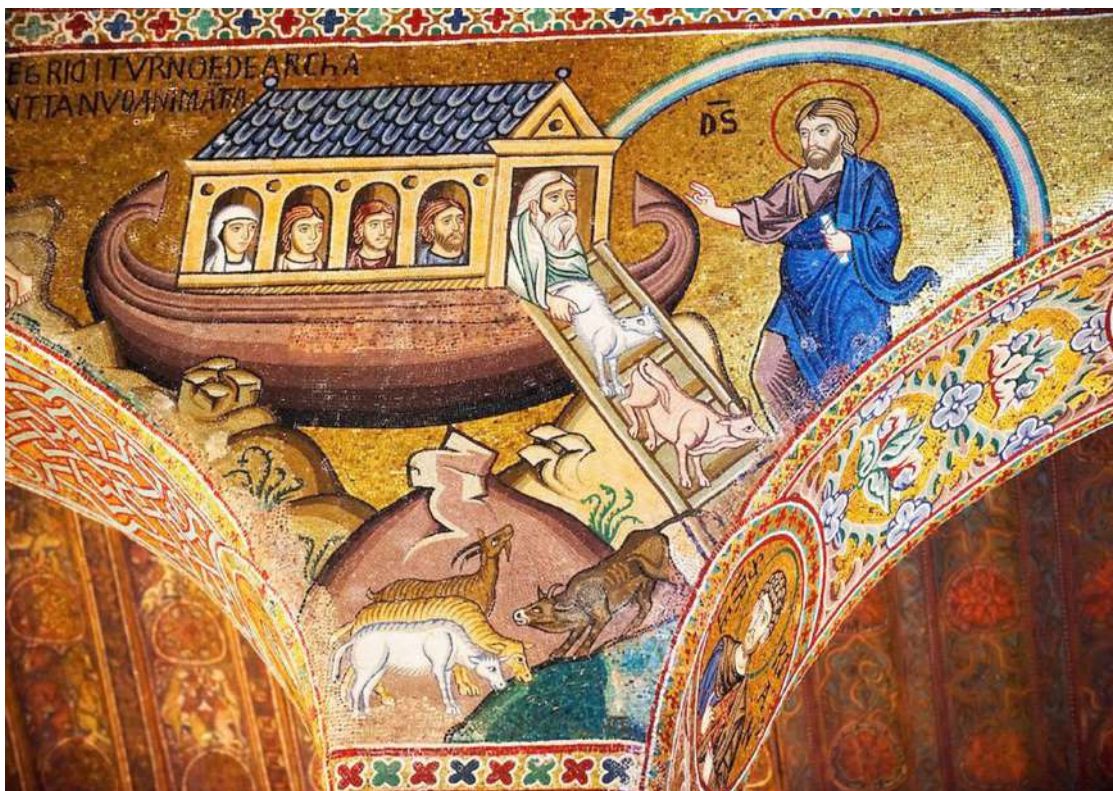

*Noah's Ark as illustrated in Martin Luther's bible,
reflecting the Hebrew description.*

3. ნოეს კიდობანი, მარტინ ლუთერის ბიბლიის ილუსტრაცია, XVI ს.
Noah's Ark, illustration from the Martin Luther's Bible, 16th century

4. ნოეს კილობანი, ხატი სინას წმ. ეკატერინეს მონასტრიდან, XII ს.
Noah's Ark, icon from the monastery of St. Catherine at the Mount Sinai, 12th century

5. ნოეს კილობნი, კაპელა პალატინა, პალერმო, XII ს.
Noah's Ark, the mosaics of the Cappella Palatina in Palermo, 12th century

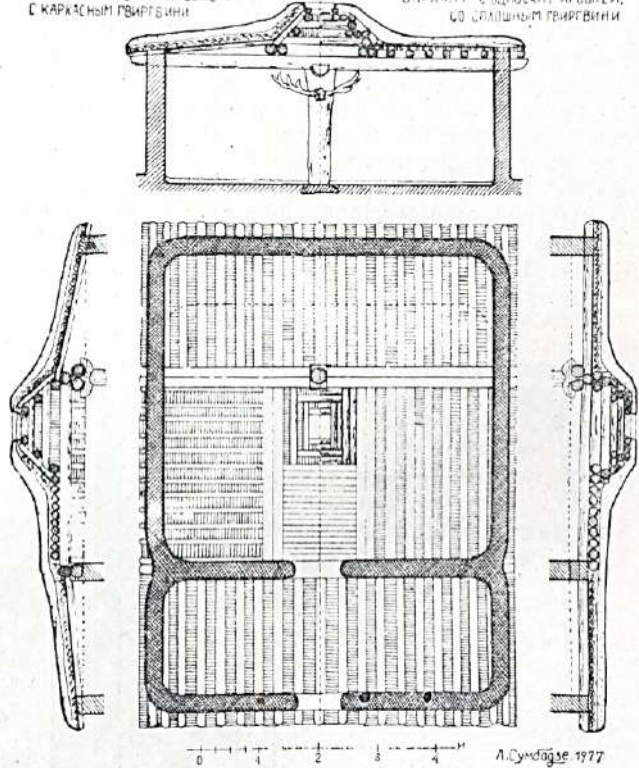

6. ნოეს კილობანი, მუღალური მინიატურა, XVI ს.
Noah's Ark, Mughal miniature, 16th century

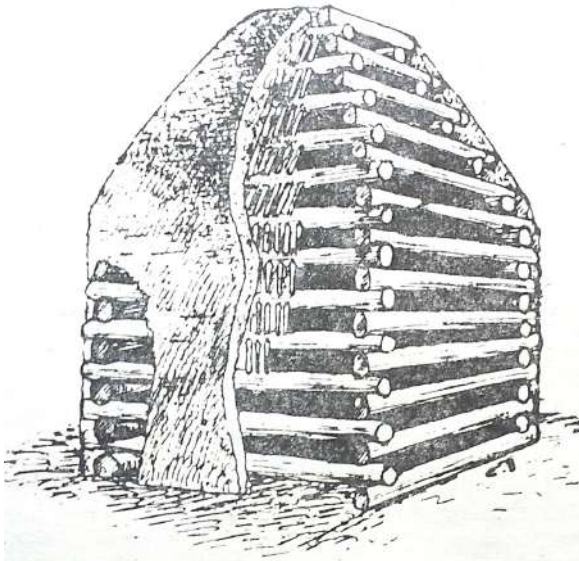
РЕКОНСТРУКЦИЯ ЖИЛИЩА КУРДЯРАКСКОЙ КУЛЬТУРЫ ШВАЦЕЛЕБИ

ВАРИАНТ С АХК АТ КРОВЛИ
С КАРКАСНЫМ ГЫРҒЫНИ

ВАРИАНТ С ОДНОКАТ КРОВЛИ
СО СЛАБЫМ ГЫРҒЫНИ

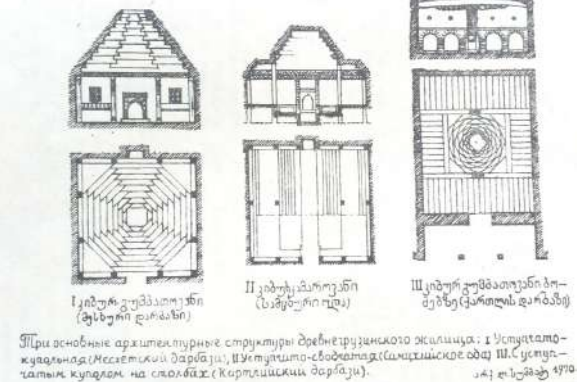

7. ვიტრუვიუსის აღწერილი მტკვარ-არაქსული სახლი,
ლ. სუმბაძის რეკონსტრუქცია
Reconstruction of a Kolhketian house, described by Vitruvius,
Reconstructed by L. Sumbadze

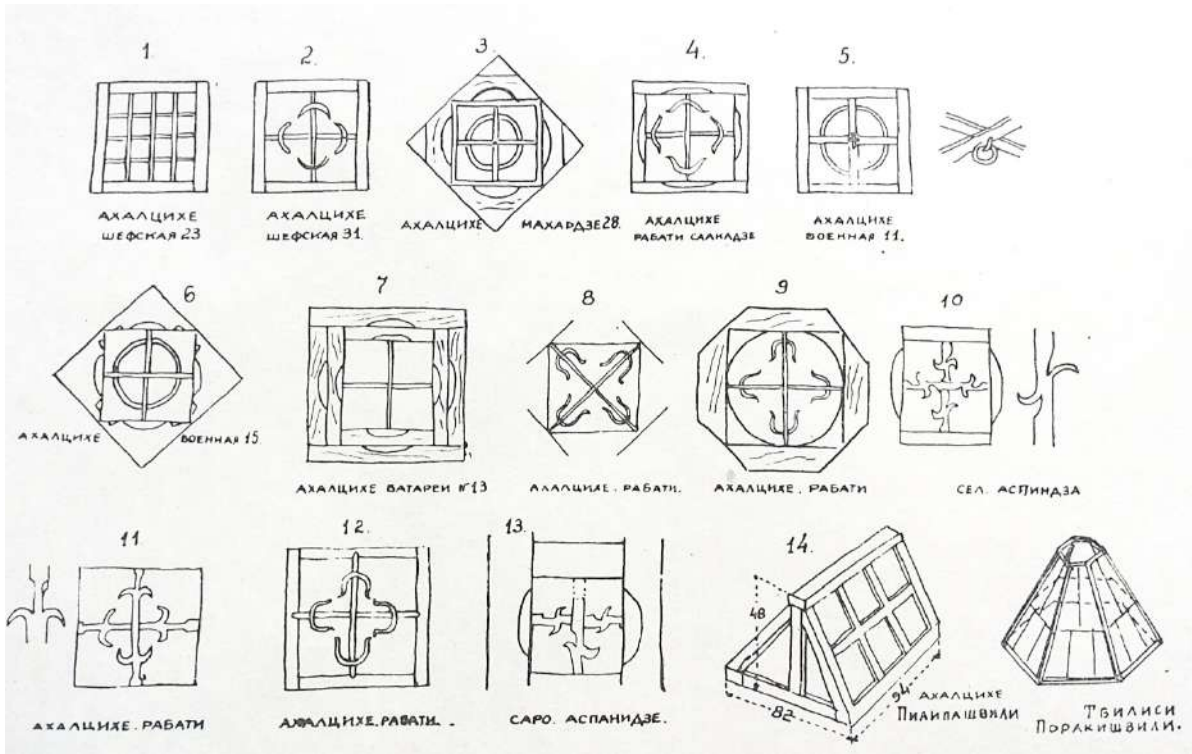

8. ვიტრუვიუსის აღწერილი კოლხური სახლი,
ლ. სუმბაძის რეკონსტრუქცია
Reconstruction of a Kolhketian house, described by
Vitruvius, Reconstructed by L. Sumbadze

ძველქართული საცხოვრებლის
სამი ძირითადი ხუროთმოძღვრული სფეროეცვლურ.

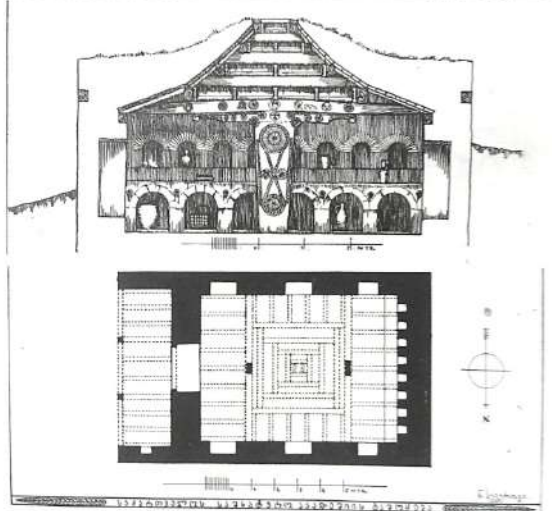

9. ძველი ქართული სახლების ძირითადი სახეობები
ლ. სუმბაძის მიხედვით
Main types of old Georgian houses described
by L. Sumbadze

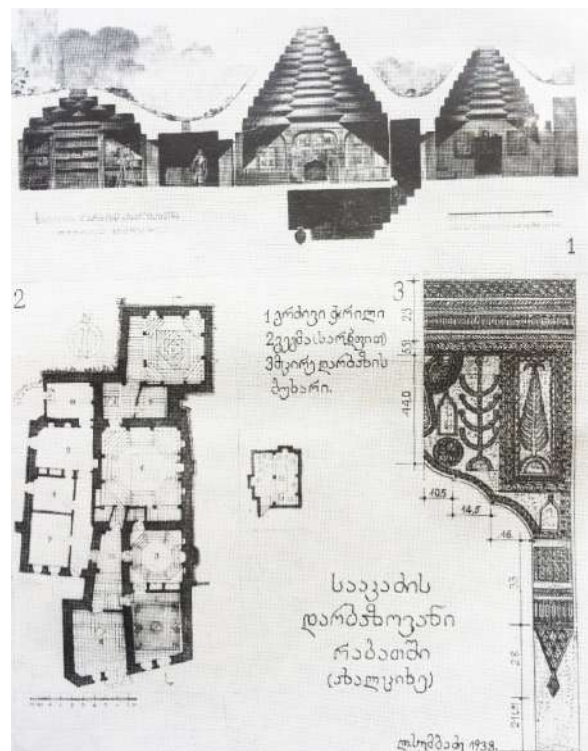
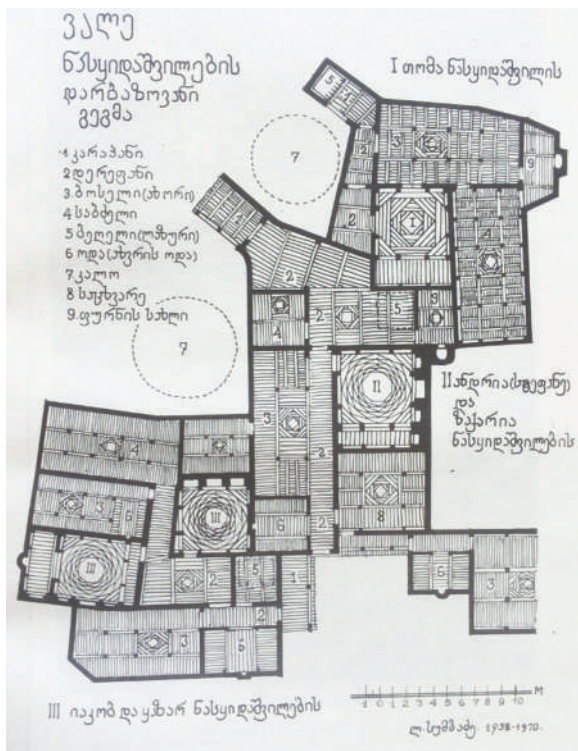
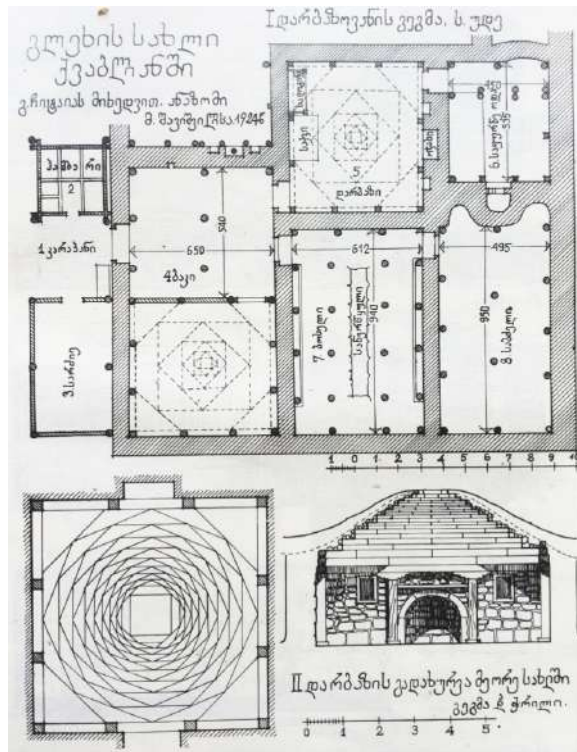

10. ერდოს ნაირსახეობები ლ. სუმბაძის მიხედვით

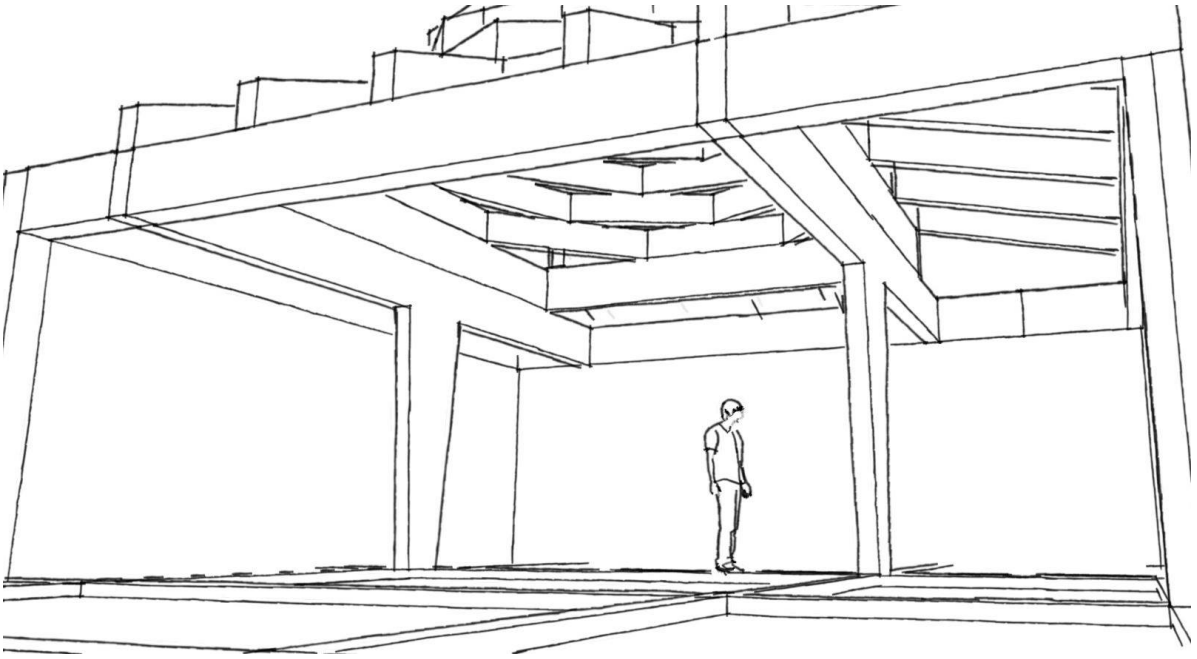
Erdo varieties, described by L. Sumbadze

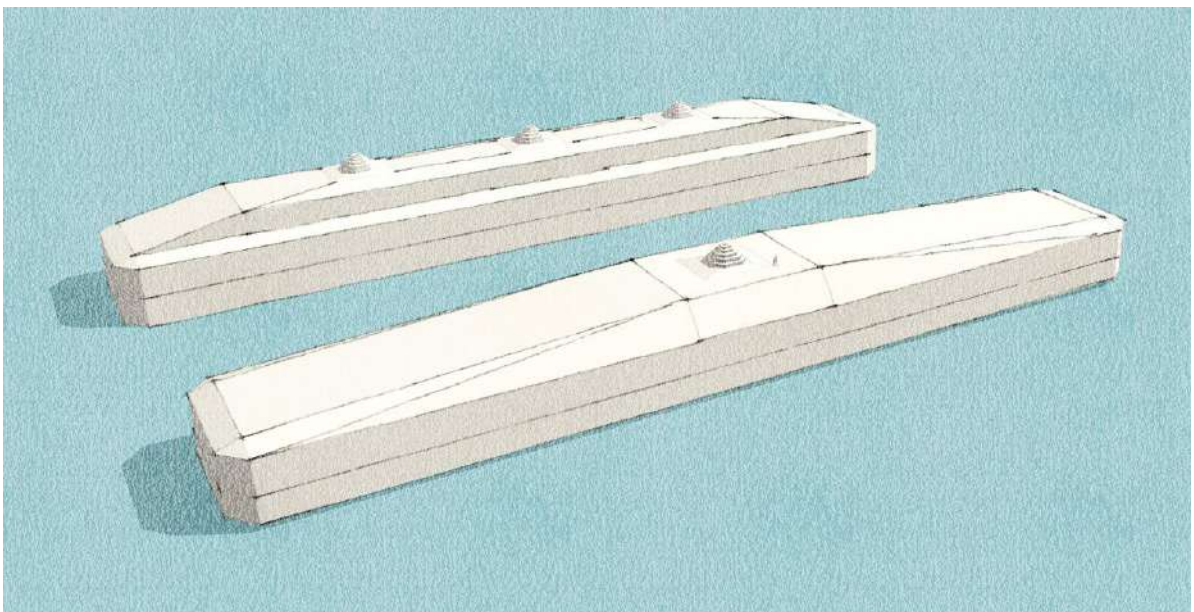
11. ორღედაბოძიანი გვირგვინიანი სახლი ლ. სუმბაძის მიხედვით
Domed house with two pillars (Dedabodzi), described by L. Sumbadze

12, 13, 14. მრავალსათავსიანი, დარბაზული ტიპის სახლები, ლ. სუმბაძე
 Multirroom Darbazi type houses, described by L. Sumbadze

15. გვირგვინის დედაბოძებზე ყრდნობის სქემა, გ. მარგიშვილი
Plan of the dome that leans on the pillars, G. Margishvili

16. ნოეს კიდობნის სქემატური წარმოსახვა შესაქმის ტექსტის მიხედვით, გ. მარგიშვილი
Schematic plan of Noah's Ark based on the text of Genesis, G. Margishvili